

CORONA ALS KANTELPUNT IN DE VLAAMSE JOURNALISTIEKE SECTOR

BEVINDINGEN VAN EEN SURVEY-ONDERZOEK ONDER
VLAAMSE JOURNALISTEN VAN 8-19 APRIL 2020

Met medewerking van Vlaamse Vereniging van Journalisten (VVJ)

COLOFON

Titel: Corona als kantelpunt in de Vlaamse journalistieke sector: Bevindingen van een survey-onderzoek onder Vlaamse journalisten van 8-19 april 2020

Auteurs: Sarah Van Leuven, Bart Vanhaelewyn, Febe Schelpe en Karin Raeymaeckers

Publicatiedatum: 13 mei 2020

Center for Journalism Studies

Universiteit Gent

Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen

Vakgroep Communicatiewetenschappen

Korte Meer 11 9000 Gent

Contact:

Bart Vanhaelewyn

Bart.vanhaelewyn@ugent.be

+32 9 264 84 77

Vlaamse Vereniging van Journalisten

Journalist.be

Zennestraat 21 1000 Brussel

Gelieve te citeren als:

Van Leuven, S., Vanhaelewyn, B., Schelpe, F., en Raeymaeckers, K. (2020). *Corona als kantelpunt in de Vlaamse journalistieke sector: Bevindingen van een survey-onderzoek onder Vlaamse journalisten van 8-19 april 2020*. Gent: Universiteit Gent.

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	4
2	Beschrijving van de steekproef	6
2.1	<i>Socio-demografische gegevens</i>	6
2.2	<i>Beroepsprofiel</i>	7
3	Betrokkenheid bij coronaberichtgeving	8
4	Fake news tijdens corona	10
5	Gevolgen van de coronacrisis voor de werksituatie	11
5.1	<i>Aantal werkgevers</i>	11
5.2	<i>Aantal opdrachten</i>	11
5.3	<i>Soort media</i>	12
5.4	<i>Werkuren</i>	14
5.5	<i>Maandelijks inkomen</i>	15
5.6	<i>Tegemoetkomingen</i>	16
6	Nieuwsgaring	18
6.1	<i>Informatiekanalen</i>	18
6.2	<i>Informatieactoren</i>	19
6.3	<i>Manieren om contact te onderhouden</i>	21
6.4	<i>Mogelijke problemen</i>	21
6.5	<i>Werklocatie en uitdagingen</i>	22
7	Mentaal welzijn en veiligheid	25
	Bijlagen	29
	<i>Bijlage 1. Socio-demografische gegevens</i>	30
	<i>Bijlage 2: Beroepsprofiel</i>	32

1 INLEIDING

Met deze enquête die liep van 8 tot 19 april 2020 gingen we na op welke manier de werkzaamheden op Vlaamse redacties werden aangepast tijdens de coronacrisis. We onderzochten de werkomstandigheden waarin journalisten in coronatijden werken en zoomen in op de belangrijkste resultaten. De uitnodiging tot deelname aan het onderzoek werd uitgestuurd naar alle Vlaamse beroepsjournalisten en journalisten van beroep. De enquête genereerde een respons van 628 ingevulde vragenlijsten, een responsgraad van 20%. Binnen deze representatieve steekproef gaf 70% aan betrokken te zijn bij de berichtgeving over de coronacrisis.

Enkele interessante bevindingen bundelen we puntsgewijze hier:

- De impact van de coronacrisis is voelbaar in alle geledingen van het journalistieke veld, maar is vooral immens voor de freelancers. Bijna één op de vijf freelancers stelt geen journalistieke opdrachten meer te krijgen door de crisis. Daarnaast zegt nog eens 55% van de freelancers minder werkuren te hebben dan normaal. Dat heeft ook financiële gevolgen, met 56% van de freelancers die minder verdienen in maart dan normaal, en 68% die een daling verwachtten voor april. Freelancers hebben ook al meer beroep gedaan op steunmaatregelen. In totaal vroegen zo'n 20% van de journalisten steunmaatregelen aan, binnen de freelancers is dat 40% (voornamelijk overbruggingsrecht, onderbrekingsrecht en uitstel van sociale bijdragen).
- Het is dan ook weinig verrassend dat het vooral freelancers zijn die zich zorgen maken over hun professionele toekomst: bij freelancers maakt 65% zich zorgen over de werkzekerheid, en vreest 73% de financiële gevolgen van deze crisis. Ook als we de cijfers bekijken voor de groep journalisten als geheel blijft deze bezorgdheid duidelijk aanwijsbaar, met 44% van de journalisten die zich zorgen maken over de werkzekerheid en 49% die bevreesd is voor de financiële repercussies van de coronacrisis.
- De coronacrisis heeft een wezenlijke impact op alle journalistieke sectoren. Binnen de audiovisuele sector merken we twee opvallende tendensen. Ten eerste zien we dat toeleveringsbedrijven zoals productiehuzen erg zwaar getroffen worden. Dit is een kleiner segment dat vaak onder de radar blijft, maar waar de gevolgen van de crisis (relatief gesproken) zwaarder zijn dan in andere segmenten. Een tweede vaststelling is dat de publieke omroep het statuut van 'veilige haven' verliest bij freelancers, vermits het aantal freelancers dat nog opdrachten uitvoert voor publieke televisie met 70% is teruggedrongen. Opmerkelijk is dat de terugval van het aantal freelancers die aangeven opdrachten uit te voeren voor de commerciële zenders (-60%) minder sterk is dan de daling bij de openbare omroep.

- De wetenschappers en andere inhoudelijke experts worden tijdens deze crisis sterk geherwaardeerd als journalistieke bronnen. De helft van de ondervraagde journalisten gaven aan vaker dan gewoonlijk wetenschappers als nieuwsactor te gebruiken.

Deze en nog andere analyses worden verder toegelicht en verduidelijkt in dit rapport. Na een korte uitleg over de samenstelling van de steekproef zoomen we in op de resultaten van de enquête. We bespreken hoe journalisten kijken naar fake news in tijden van corona en besteden aandacht aan de gevolgen van de crisis voor de werksituatie. Zo brengen we onder andere in kaart hoe het aantal opdrachten en het inkomen geëvolueerd is, en welke bronnen meer of minder worden geconsulteerd ten opzichte van de routines in normale omstandigheden. Ten slotte lichten we de resultaten toe rond het mentaal welzijn van de journalisten en hoe beschermd ze zich voelen door hun werkgever.

2 BESCHRIJVING VAN DE STEEKPROEF

2.1 Socio-demografische gegevens

De steekproef voor deze studie is representatief op leeftijd en geslacht voor de populatie van Vlaamse beroepsjournalisten en journalisten van beroep. Er is een duidelijk overwicht aan mannen in de steekproef (67%), al zien we dat, conform bevindingen uit voorgaande profielonderzoeken, de genderverdeling binnen de jongste leeftijdsgroep evenwichtig verdeeld is (zie bijlage).

De steekproef is evenwichtig verdeeld over de verschillende leeftijdsgroepen, met een licht zwaartepunt binnen 55+. Verder vermelden de meeste van de respondenten dat ze samenwonen bij een partner, al dan niet met kinderen.

Meer details over de socio-demografische samenstelling van de steekproef zijn terug te vinden in de bijlage.

	Steekproef	Totale populatie*
Mannen	67,4%	68,4%
Vrouwen	32,6%	31,6%
<35 jaar	25,6%	21,7%
35-44 jaar	23,5%	27,6%
45-54 jaar	22,3%	23,0%
55+	28,6%	27,7%
Alleenstaand zonder inwonende kinderen	25,2%	
Alleenstaand met inwonende kinderen	4,2%	
Samenwonend zonder inwonende kinderen	32,6%	
Samenwonend met inwonende kinderen	38,0%	

Tabel 1: Algemene socio-demografische kenmerken van de beroepsgroep (N= 628)

* Totale populatie van Vlaamse beroepsjournalisten en journalisten van beroep, op basis van gegevens VVJ; cijfers gezinssituatie niet gekend voor populatie.

2.2 Beroepsprofiel

Bijna twee op de drie journalisten stelt in loondienst te werken. Ruim acht op de tien vermeldt voltijds aan de slag te zijn in de journalistiek. De meeste respondenten functioneren als journalisten, reporters en redacteurs. De functies die het minst vertegenwoordigd zijn in onze steekproef zijn vormgevers, regisseurs en technici. Een overzicht van de functies in de steekproef en meer details over het beroepsprofiel zijn als bijlage terug te vinden.

Loondienst	63,9%
Freelance	35,4%
Andere	0,8%
Voltijds	81,9%
Deeltijds	18,1%

Tabel 2: Beroepskenmerken van de beroepsgroep (N=628)

3 BETROKKENHEID BIJ CORONABERICHTGEVING

De coronacrisis heeft een ongeziene impact op onze samenleving. Dit vertaalt zich ook in een sterke dominantie van het topic in de pers. Verschenen er in januari 2020 nog gemiddeld 72 artikels per dag over corona of COVID-19 in de Vlaamse dagbladen, dan steeg dit in april tot gemiddeld 231 artikels per dag¹. Ter vergelijking: in de maand volgend op de aanslagen in Brussel en Zaventem op 22 maart 2016 verschenen er gemiddeld 142 artikels per dag over de aanslagen².

Binnen de Vlaamse redacties zijn nu 70% van de journalisten betrokken bij de coronaberichtgeving. Wel is er een opmerkelijk verschil naar statuut: waar ruim acht op de tien journalisten in loondienst verslag uitbrengen over corona, is dat bij minder dan de helft van de freelancers het geval. Het blijkt dus dat de nieuwsmedia trachten om de coronaverslaggeving grotendeels te coveren met de journalisten die in loondienst zijn, terwijl de freelancers vooral nog ingeschakeld worden voor de overige nieuwsberichten. Journalisten in vast dienstverband worden ingezet, en breiden noodgedwongen hun expertisedomein uit. Sportjournalisten gaan ook inzetten op coronaberichtgeving voor de zeer verschillende doelgroep. Het speelveld van freelancers wordt beperkt: gezien de dominantie van de coronaberichtgeving en de schaarse ruimte voor andere topics, waar de specifieke expertise van sommige freelancers nodig is, leidt dit voor freelancers tot een sterke vermindering in opdrachten (zie verderop in dit rapport).

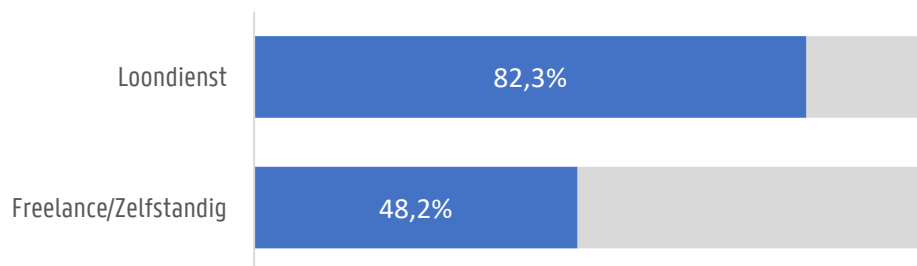
Twee derden van de journalisten die betrokken zijn bij de coronaberichtgeving vertrekt vanuit de eigen specialisatie. Dit is vooral zo voor journalisten in de domeinen economie en sport. Een sportjournalist zal bijvoorbeeld vooral schrijven over de gevolgen van de maatregelen voor sportclubs. Journalisten met een specialisatie in justitie, binnenlands nieuws, en cultuur en media geven aan dat ze ook buiten hun expertiseveld schrijven over de coronacrisis. Een journalist die normaalgesproken bericht over cultuur, zal nu ook nieuwsitems maken over bijvoorbeeld de maatschappelijke impact van de crisis (zie grafiek in bijlage 3).

¹ Analyse via Gopress op zoektermen 'corona' en 'COVID-19' binnen deze dagbladen: De Standaard, De Morgen, De Tijd, Het Laatste Nieuws, Het Nieuwsblad, Het Belang van Limburg en Gazet van Antwerpen.

² Analyse via Gopress op zoektermen 'aanslag', 'terreur', 'terrorist' en 'explosie' voor periode 22/03/2016 t.e.m. 21/04/2016 binnen deze dagbladen: De Standaard, De Morgen, De Tijd, Het Laatste Nieuws, Het Nieuwsblad, Het Belang van Limburg en Gazet van Antwerpen.

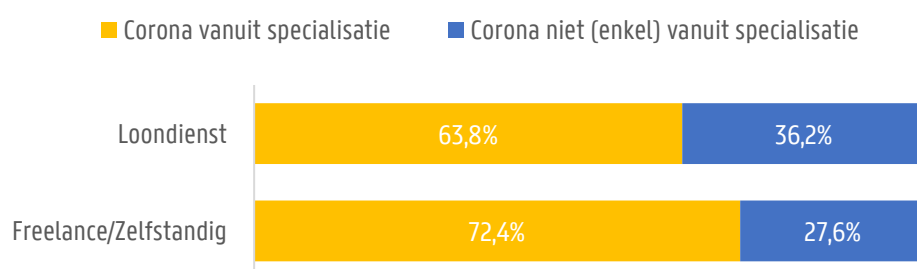

Betrokken bij coronaberichtgeving

Figuur 1: Levert u momenteel een bijdrage aan de berichtgeving over de coronacrisis? - % betrokken bij coronaberichtgeving – Split op statuut- Totale steekproef (N=628)

Coronaberichtgeving vanuit eigen specialisatie

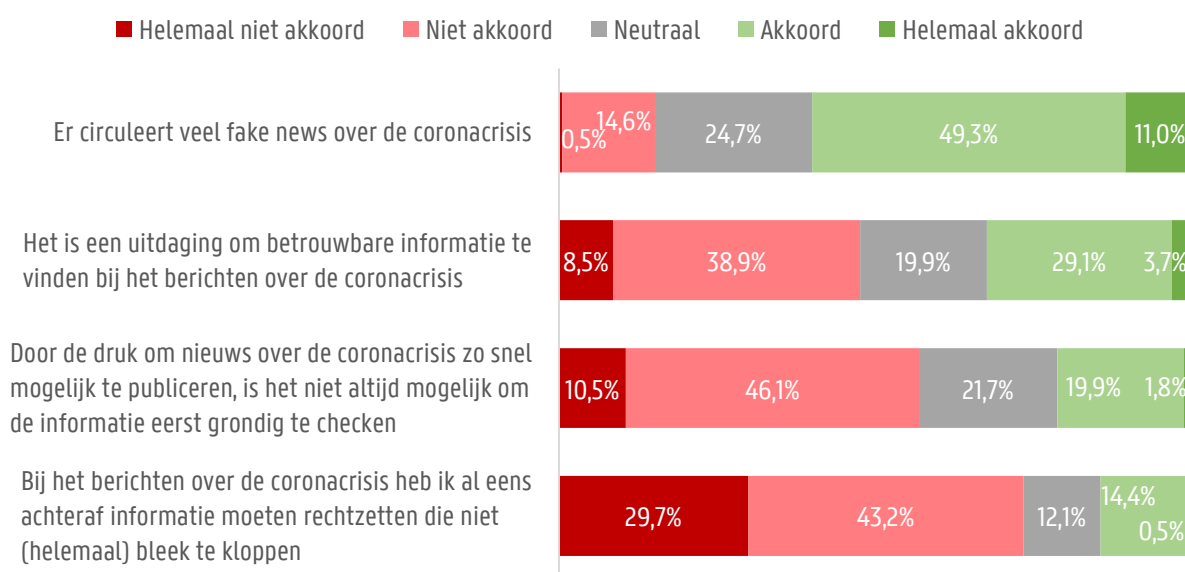
Figuur 2: Vertrekt u bij de berichtgeving over de coronacrisis vanuit uw specialisatie? - Split op statuut - Gefilterd op wie betrokken is bij coronaberichtgeving en specialisatie heeft (N=321)

4 FAKE NEWS TIJDENS CORONA

De bezorgdheid over de toename van fake news over het coronavirus is een bezorgdheid die algemeen gedeeld wordt bij journalisten. Volgens 60% van hen circuleert er veel nepnieuws over de coronacrisis, net in een periode waarin correcte informatie van cruciaal belang is. Volgens een derde van de journalisten is het dan ook een uitdaging om betrouwbare informatie te vinden bij het berichten over de coronacrisis; bij freelancers gaat bijna de helft daarmee akkoord (46%). Dit kan er ook op wijzen dat freelancers er vaak alleen voor staan om in de stroom van meningen en berichten over het coronavirus de betrouwbare berichten eruit te filteren. Journalisten in loondienst kunnen vaker samenwerken met het redactionele team om deze oefening te maken. Dat zorgt voor efficiëntiewinst, en kan ook mee verklaren waarom het vooral journalisten in loondienst zijn die betrokken zijn bij de coronaberichtgeving (zie hoofdstuk 3).

Nieuws wordt dezer dagen aan een hoog tempo verzameld en geproduceerd. Eén op de vijf respondenten geeft aan dat het zo steeds moeilijker wordt om content eerst grondig te checken, wat een invloed op het eindresultaat met zich mee kan brengen. Wel is het belangrijk te benadrukken dat ruim de helft van de journalisten hier niet mee akkoord gaat: volgens 57% mag het belang, de omvang en de complexiteit van deze crisis niet betekenen dat de noodzakelijke controles en verificaties in het gedrang komen. Vooral journalisten in loondienst zijn deze mening toegedaan (60%, versus 45% bij freelancers). Ook hier kan het verschil te wijten zijn aan het feit dat journalisten in loondienst meer kunnen bogen op het redactioneel netwerk om die checks uit te voeren, terwijl freelancers vaker op zichzelf aangewezen zijn.

Circulatie van fake news tijdens de coronacrisis

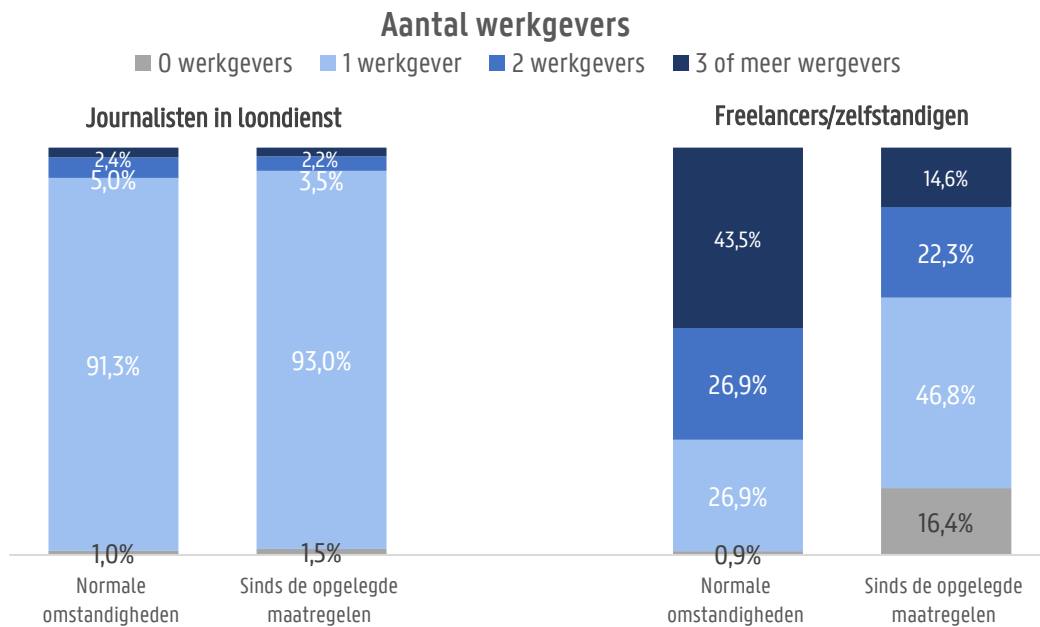

Figuur 3: In welke mate bent u akkoord met de volgende stellingen over de circulatie van fake news tijdens de coronacrisis, gaande van 'helemaal niet akkoord' tot 'helemaal akkoord'? - Vijfpuntenschaal - Gefilterd op journalisten betrokken bij coronaberichtgeving (N=440)

5 GEVOLGEN VAN DE CORONACRISIS VOOR DE WERKSITUATIE

5.1 Aantal werkgevers

Sinds de opgelegde maatregelen zien we dat het aantal werkgevers of opdrachtgevers voor freelancers sterk gedaald is. Voor de crisis gaf 44% van hen aan drie of meerdere werkgevers te hebben, sinds de opgelegde maatregelen is dat nog slechts voor 15% van de freelancers het geval. Sterker nog, 16% van de freelancers blijkt nu ook geen werkgevers/opdrachtgevers meer te hebben door de crisis. Van journalisten in loondienst werkt 91% voor één werkgever, al is dit cijfer door de crisis licht toegenomen tot 93%.

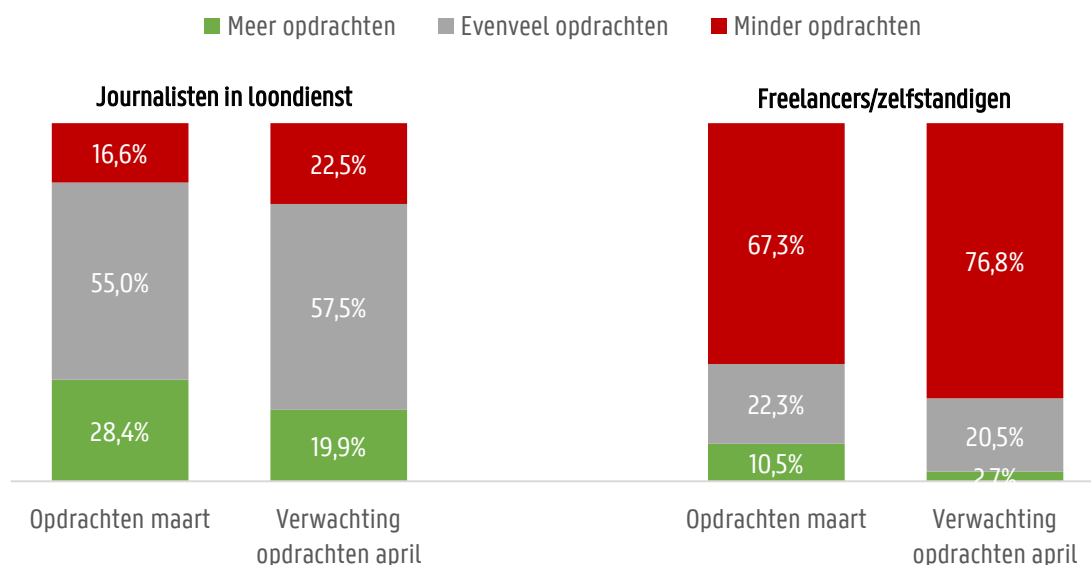

Figuur 4: Voor hoeveel verschillende werkgevers/opdrachtgevers binnen de media werkt u in normale omstandigheden/sinds de opgelegde maatregelen tegen de coronacrisis? – Split op statuut (N=628)

5.2 Aantal opdrachten

Ook in het aantal opdrachten merken we een sterke verschuiving. Het onderscheid tussen journalisten in loondienst en freelancers is hierbij treffend. Voor maart geeft 83% van de journalisten in loondienst aan evenveel of meer opdrachten te krijgen ten gevolge van de coronacrisis, terwijl 67% van de freelancers net aangeeft minder opdrachten te ontvangen. De verwachtingen voor april zakken voor beide groepen verder weg. Hier daalt ook het vertrouwen van de journalisten in loondienst. In deze categorie geven meer journalisten te kennen dat ze minder opdrachten verwachten (23% voor april tegenover 17% in maart). Ook het aantal freelancers dat minder opdrachten verwacht voor april stijgt verder tot maar liefst 77%.

Aantal opdrachten

Figuur 5: Merkt u sinds de start van de coronacrisis een verandering in het aantal opdrachten dat u toegewezen kreeg, gaande van 'minder opdrachten' tot 'meer opdrachten'? - Vijfpuntenschaal; in figuur herleid tot driepuntenschaal voor leesbaarheid (N=628)

5.3 Soort media

Uit de bevraging blijkt dat de portfolio aan media waarvoor journalisten werken aanzienlijke verschuivingen doormaakte door de coronacrisis. We vroegen journalisten voor welke media ze werkten sinds de coronamaatregelen ingang vonden, en voor welke media ze voordien werkten. Op die manier is het mogelijk om de veranderingen sinds de crisis in kaart te brengen.

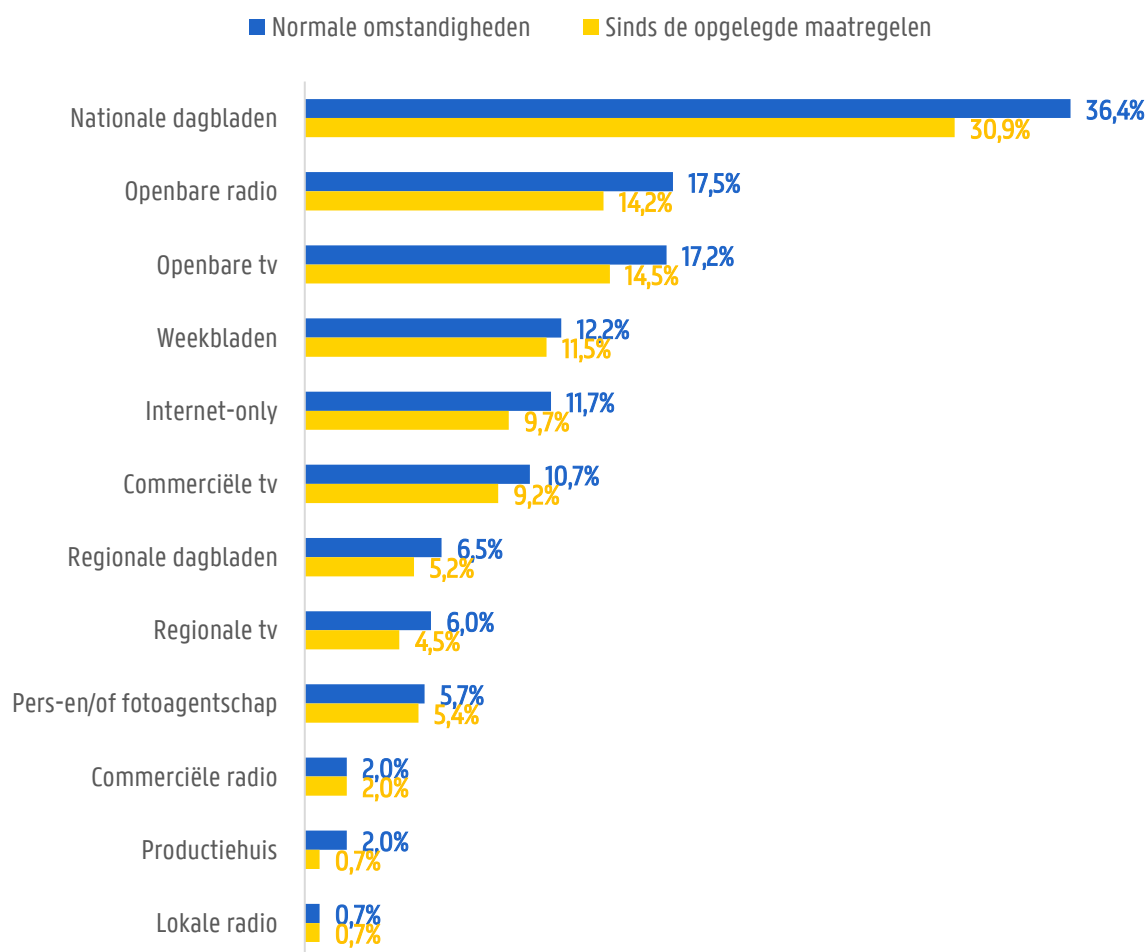
Wanneer we kijken naar de media waar journalisten in loondienst zoal voor werken, merken we dat zo goed als elke sector invloed ondervindt van de coronacrisis. Vooral bij journalisten die werken voor traditionele nationale printmedia spreken we van een daling. 36% van de loondienstjournalisten geeft aan dat ze in normale omstandigheden voor een nationaal dagblad werken, sinds de opgelegde maatregelen is dit nog 31% van hen. Ook productiehuizen krijgen het zwaar te verduren. Dit is een relatief klein segment, maar de verliezen zijn er erg opvallend. Zij verliezen, relatief gezien, ruim de helft van hun werkrachten in loondienst. Voor de andere media zijn de resultaten minder uitgesproken.

Voor de freelancers zijn de dalingen een pak sterker. Met de freelancers in productiehuizen is het nog erger gesteld dan bij de werknemers in loondienst. Slechts 20% van de normale bezetting is er nog actief. 25% van de freelancers werkt vandaag nog voor nationale dagbladen (versus 45% voordien). Verder zijn ze ook minder actief in weekbladen (-19 procentpunten).

Dat de commerciële sector zo getroffen wordt door de coronacrisis, mag op zich niet verwonderen. Nieuwsbedrijven staan al jaren onder druk door dalende advertentie-inkomsten.

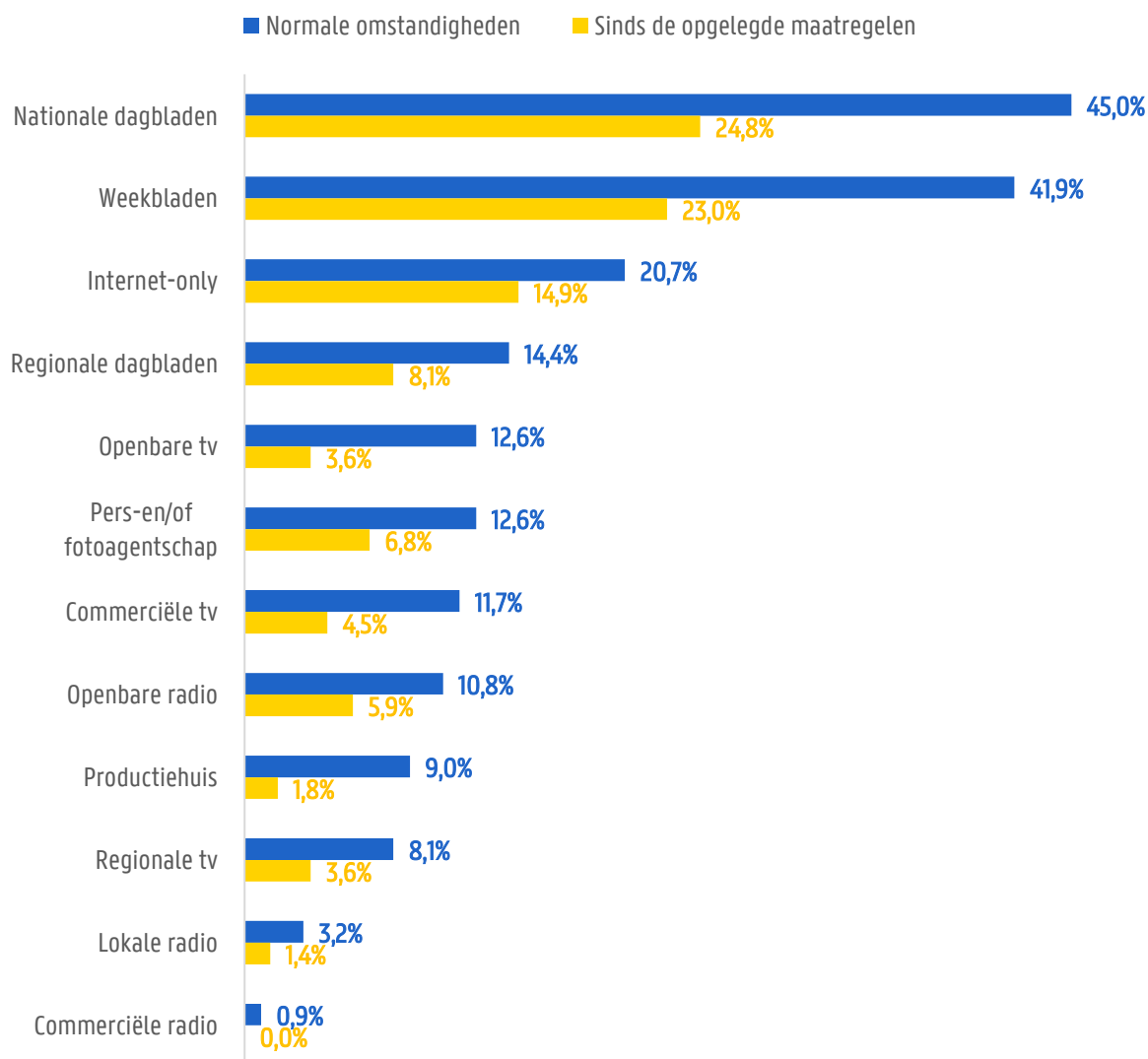
De coronacrisis heeft deze druk nog versterkt, met vooral de freelancers en de toeleveringsbedrijven als eerste slachtoffers. Sinds de opgelegde maatregelen zijn minder dan de helft van de oorspronkelijke freelancers nog actief bij de commerciële omroepen. Dat er ook binnen de openbare omroep flink gesnoeid werd in het aantal freelancers, is des te opvallender.

Soort media waar journalisten in loondienst voor werken

Figuur 6: Voor welke media (inclusief de website) werkt u (meerdere antwoorden mogelijk)? – Filter op journalisten in loondienst (N=401)

Soort media waar freelancers voor werken

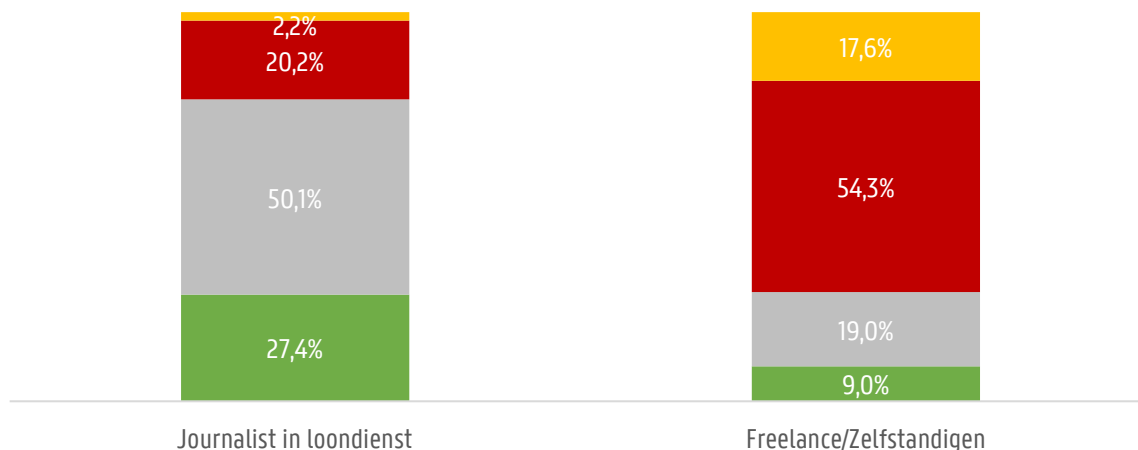
Figuur 7: Voor welke media (inclusief de website) werkt u (meerdere antwoorden mogelijk)? – Filter op freelancers (N=222)

5.4 Werkuren

Daarnaast merken we een verschuiving in de hoeveelheid uren die journalisten kloppen tijdens een werkweek. Ook hier merken we grote verschillen inzake het statuut van de journalisten. 27% van de journalisten in loondienst werkt tijdens de coronacrisis meer dan normaal; bij freelancers is dit 9%. Het grootste deel van de freelancers (54%) geeft aan minder uren te werken dan gewoonlijk (versus 20% van de journalisten in loondienst). Dit is een logisch gevolg, aangezien deze groep ook al aangaf minder opdrachten binnen te krijgen door de coronacrisis. Tot slot duiden 18% freelancers en 2% journalisten in loondienst niet meer te werken ten gevolge van de coronacrisis.

Aantal werkuren

■ Meer uren ■ Ongeveer evenveel uren ■ Minder uren ■ Ik werk niet meer ten gevolge van de coronacrisis

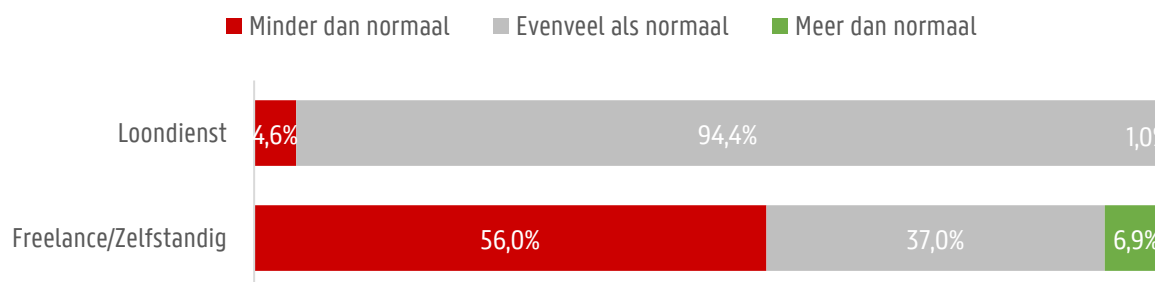
Figuur 8: Hoeveel uren werkt u gemiddeld tijdens een gewone werkweek sinds de opgelegde maatregelen tegen de coronacrisis? – Split op statuut (N=628)

5.5 Maandelijks inkomen

Uit de onderstaande grafieken kunnen we vaststellen welke enorme impact de coronacrisis heeft op het maandelijks loon van freelancers. Het verschil tussen deze groep en journalisten in loondienst is schrijnend. In maart bleek het inkomen voor de meeste journalisten in loondienst stabiel te blijven. Bij ruim de helft van de freelancers daarentegen was het inkomen in maart aanzienlijk gedaald. Dit hangt uiteraard samen met het feit dat freelancers een sterkere vermindering in opdrachten en werkuren rapporteren in vergelijking met journalisten in loondienst (zie eerder).

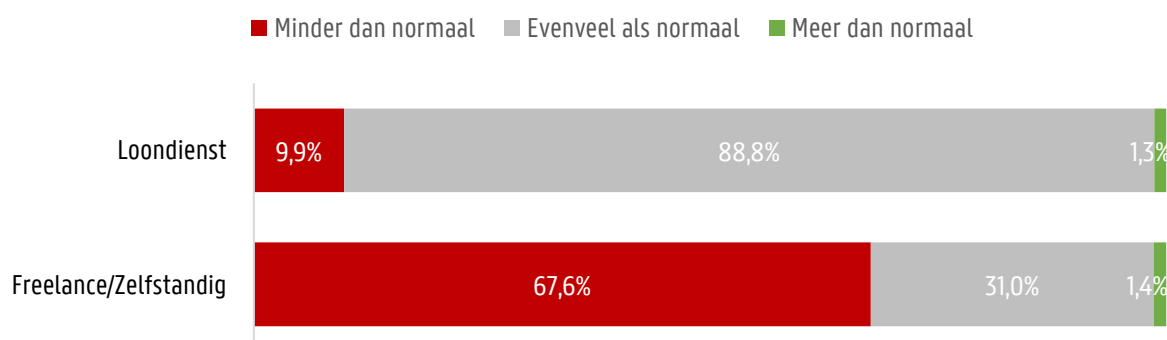
Journalisten verwachten dat de impact van de crisis op hun loon nog voelbaarder zal zijn in april. Van de journalisten in loondienst voorziet 10% dat ze minder zullen verdienen in april (ten opzichte van 5% in maart). Ondanks deze kleine verschuiving verwacht nog steeds bijna 90% geen invloed te ondervinden. Bij de freelancers verwacht ruim twee op de drie dat het loon in april lager zal uitvallen dan onder normale omstandigheden.

Loon in maart vergeleken met normaal inkomen

Figuur 9: Hoeveel bedroeg uw netto inkomen uit uw werk in de journalistiek (zonder bijkomende of extralegale voordelen) in maart ten gevolge van de coronacrisis? – Vergelijking met normale omstandigheden – Split op statuut (N=628)

Verwachte loon in april vergeleken met normaal inkomen

Figuur 10: Hoeveel netto maandelijks inkomen uit uw werk in de journalistiek (zonder bijkomende of extralegale voordelen) verwacht u in april ten gevolge van de coronacrisis? – Vergelijking met normale omstandigheden – Split op statuut (N=628)

5.6 Tegemoetkomingen

Om een daling van het inkomen te compenseren, kunnen journalisten beroep doen op compensatiemaatregelen. Meer dan een vijfde van de journalisten heeft al minstens één steunmaatregel aangevraagd, bij de freelancers is dat zelfs 40%¹. Bij journalisten in loondienst zien we dat voor 8% werd teruggegrepen naar tijdelijke of technische werkloosheid. Binnen de groep van freelancers heeft bijna één op de vijf overbruggingsrecht aangevraagd, en één op zeven vroeg het onderbrekingsrecht voor zelfstandigen aan na zeven dagen volledige inactiviteit.

¹ Deze bevraging gebeurde voor de nieuwe specifieke maatregel voor freelancers van kracht werd. Sinds 4 mei 2020 is er een nieuwe coronacompensatie voor freelancers, waarbij een eenmalige belastingvrije premie van 3000 euro kan aangevraagd worden, indien hun omzet met 60% gedaald is in vergelijking met dezelfde periode vorig jaar. De premie kan gecombineerd worden met het overbruggingsrecht, maar niet met andere premies. De steunmaatregel geldt ook voor journalisten in bijberoep. <https://journalist.be/2020/05/coronacompensatiepremie-kan-vanaf-vandaag-aangevraagd>

Aanvragen van financiële compensatie

	Loondienst	Freelance/Zelfstandig	Totaal
Technische/tijdelijke werkloosheid aangevraagd	8,0%	3,6%	6,5%
Overbruggingsrecht aangevraagd	0,0%	18,5%	6,5%
Onderbrekingsrecht voor zelfstandigen na 7 dagen volledige inactiviteit aangevraagd	0,0%	14,0%	4,9%
Uitstel van sociale bijdragen aangevraagd	0,0%	10,4%	3,7%
Compensatiepremie van de Vlaamse overheid bij 60 procent omzetverlies	0,2%	9,0%	3,3%
Financiële compensatie van de werkgever	2,2%	0,9%	1,8%
Uitstel van betaling bij de fiscus (inkomensbelasting, btw...) aangevraagd	0,0%	4,1%	1,4%
Werkloosheidsuitkering aangevraagd	0,7%	0,0%	0,5%
Andere steunmaatregel aangevraagd	2,7%	7,2%	4,3%
Minstens 1 maatregel aangevraagd	12,2%	40,1%	22,1%

Tabel 3: Indien uw gemiddeld maandelijks inkomen zwaar getroffen is door de coronacrisis, kunt u rekenen op een van de onderstaande tegemoetkomingen? (meerdere antwoorden mogelijk) (N= 628)

6 NIEUWSGARING

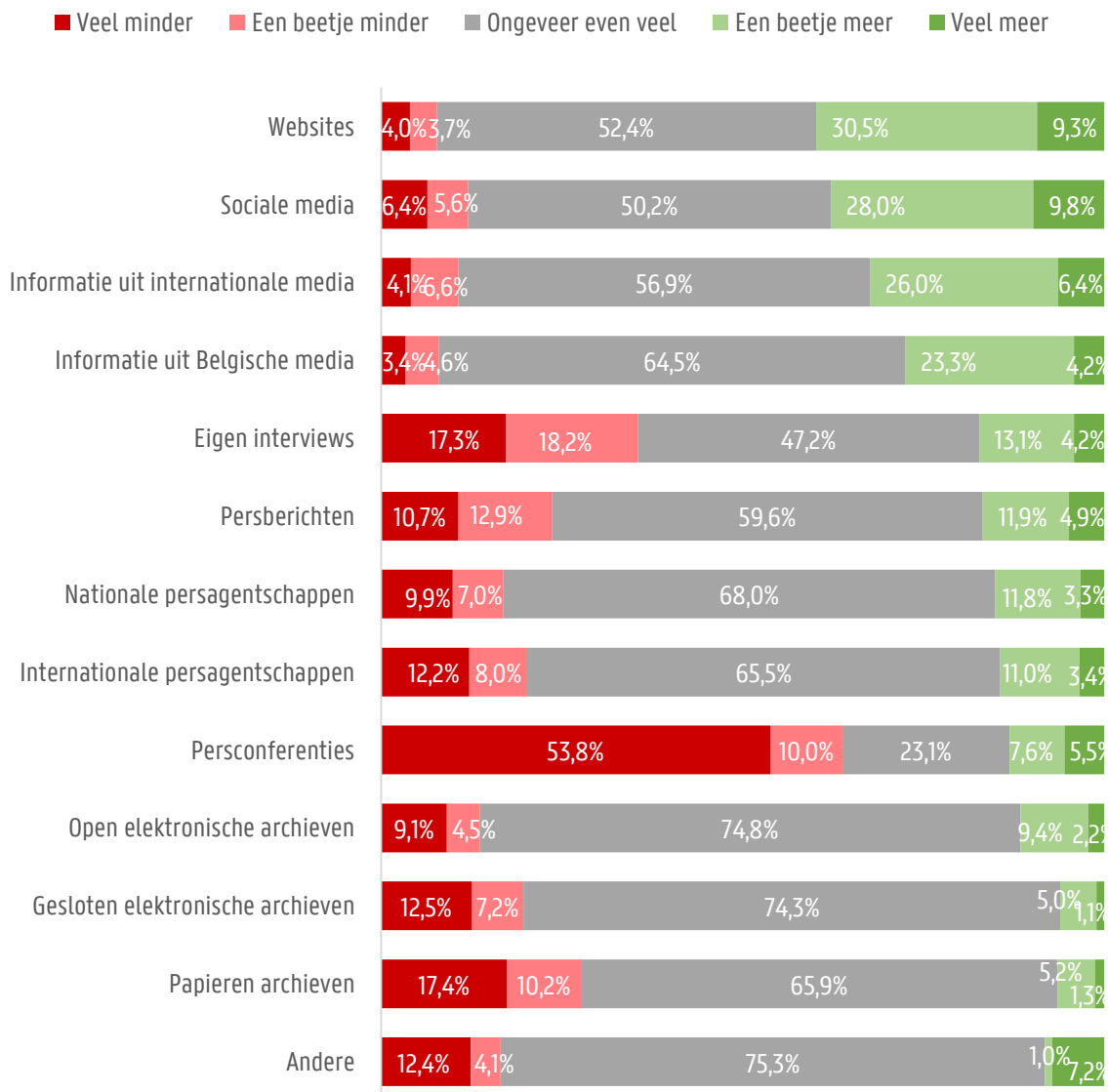
6.1 Informatiekanalen

De coronacrisis heeft voor journalisten geleid tot gewijzigde werkpraxis waarbij vooral de verschuiving in bronnengebruik opmerkelijk is. Persconferenties zijn bijvoorbeeld in coronatijden moeilijker te organiseren. Diegene die toch georganiseerd worden, werken met beperkte accreditatie voor specifieke media en journalisten waarbij toch wel een aantal kanttekeningen dienen geplaatst te worden.

Ook individuele journalisten rapporteren een ander werkpatroon. Zo geeft ruim één op de drie journalisten aan dat ze minder gebruik maken van eigen interviews als nieuwsbron. Het feit dat interviews afnemen onder de huidige situatie moeizamer kan verlopen, zal daar een belangrijke factor in zijn. Er mogen dan wel digitale toepassingen zijn die de beperkingen van social distancing kunnen remediëren, toch zien we verderop in dit rapport dat 29% van de journalisten technische problemen ondervinden bij het houden van online interviews.

In tijden waar telewerken en social distancing de norm geworden zijn, komt er een sterkere focus op online bronnen. Het mag dan ook niet verwonderen dat vooral websites en sociale media een sterk toegenomen gebruik kennen als nieuwsbron. Ook rapporteren journalisten dat ze meer dan voordien de andere nieuwsmedia (zowel internationaal als nationaal) opvolgen en als bron gebruiken. Internationale media als bron zijn immers bij een pandemie hoogst interessant voor het vergelijken van crisisomvang en beleid terzake. Het vergelijken van de toestand en de aanpak hier in België met die in het buitenland is bijvoorbeeld een belangrijke rode draad in de berichtgeving. Bij het toegenomen gebruik van andere nationale media als nieuwsbron kan schaarsere toegang tot die nieuwsbronnen dan weer een rol spelen.

Nieuwsbronnen

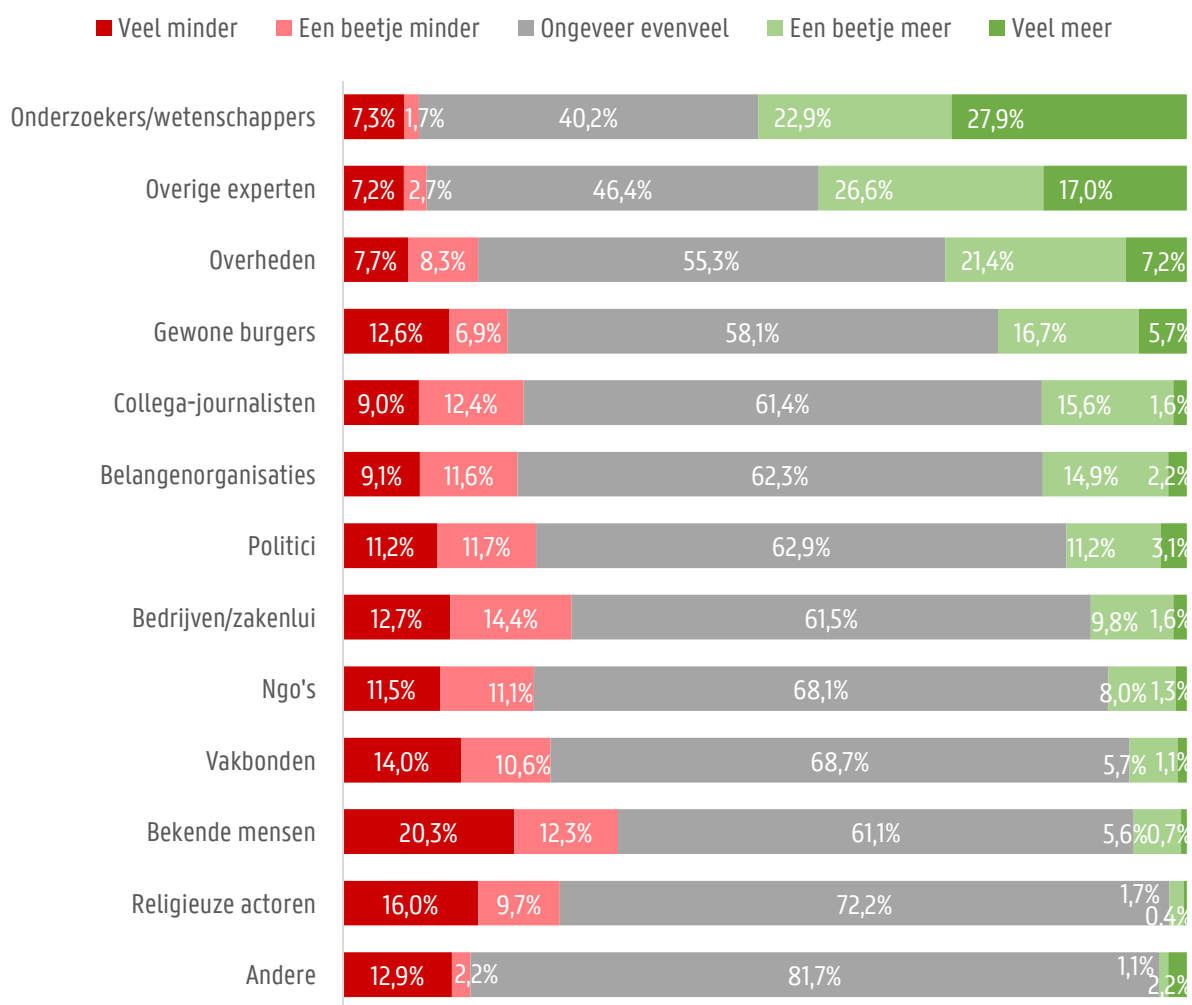

Figuur 11: In welke mate maakt u door de opgelegde maatregelen omwille van de coronacrisis meer of minder gebruik van onderstaande nieuwsbronnen, gaande van 'veel minder' tot 'veel meer'? (vijfpuntenschaal) (N= 628)

6.2 Informatieactoren

Een opvallende vaststelling bij de informatieactoren is het toegenomen belang van experts, onderzoekers en wetenschappers. Zowat de helft van de respondenten rapporteert dat ze deze bronnen meer raadplegen bij het maken van nieuws dan voordien. Daarnaast raadplegen meer journalisten de overheid als bron. We denken hierbij aan de regelmatige persconferenties van de Nationale Veiligheidsraad en het consulteren van beleids mensen om extra te duiding te bieden bij de genomen maatregelen. Tot slot zien we eveneens een stijging in het benaderen van burgers als bron.

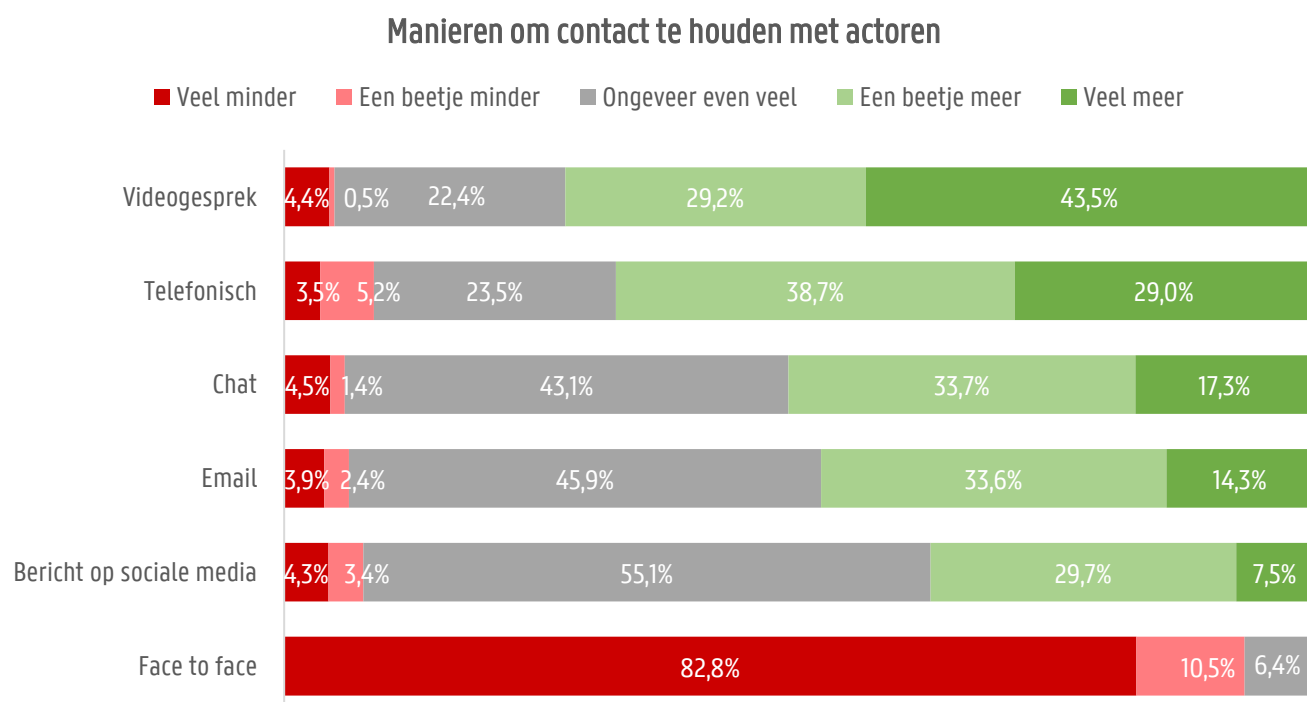
Informatieactoren

Figuur 12: In welke mate doet u door de opgelegde maatregelen omwille van de coronacrisis meer of minder beroep op de volgende actoren tijdens de nieuwsgaring, gaande van 'veel minder' tot 'veel meer'? - Vijfpuntenschaal (N=628)

6.3 Manieren om contact te onderhouden

Als we nagaan op welke manier journalisten contact opnemen met deze informatieactoren, merken we dat bijna alle alternatieve manieren voor face-to-facecontact zijn ingeburgerd. Door de coronamaatregelen spreken ruim negen op de tien journalisten minder fysiek af met informatieactoren. Ter vervanging van de face-to-facecontacten geven journalisten nu aan meer te bellen met bronnen en zegt meer dan 70% videogesprekken te houden. Daarnaast wordt chatten, mailen en berichten posten op sociale media meer benut om contacten met het netwerk van bronnen te onderhouden.

Figuur 13: In welke mate legt u door de oplegde maatregelen omwille van de coronacrisis meer of minder contact met actoren op de volgende manieren, gaande van 'veel minder' tot 'veel meer'? - Vijfpuntenschaal (N=628)

6.4 Mogelijke problemen

Het nieuwsgaringsproces verloopt in deze omstandigheden niet altijd probleemloos. Vooral journalisten in loondienst rapporteren dat het verzamelen van nieuws moeilijker is geworden. Hoewel men beduidend meer gebruik maakt van online alternatieven zoals videogesprekken, blijkt toch dat 35% van de journalisten in loondienst hiermee hindernissen ondervinden. Bij freelancers worden deze moeilijkheden maar geapporteerd door een kleine 20%. Hieruit kunnen we vaststellen dat journalisten in loondienst meer moeite hebben om zich aan te passen aan de nieuwe situatie dan freelancers. Een groot deel van de freelancers heeft immers meer ervaring met het werken op afstand of buiten de redactieomgeving waardoor ze meer ervaring hebben met digitale nieuwsgaring.

Dat het niet altijd technische aspecten zijn die digitale nieuwsgaring in coronatijden moeilijker maken, stellen we vast in de hoge percentages voor problemen met toegang tot bronnen. Zo rapporteert een kwart van de journalisten dat hen de toegang tot sleutelpersonen werd ontzegd, en één op de vijf werd de toegang tot een bepaalde locatie geweigerd. Deze hoge cijfers in de rapportering leggen een belangrijk pijnpunt bloot waarbij politici en beleidsmakers hun verantwoordingsplicht beperken tot een select groepje van media/journalisten.

Problemen tijdens de nieuwsgaring

	Journalisten in loondienst	Freelancers	Totaal
Niet-hygiënische omstandigheden tijdens de nieuwsgaring	15,0%	14,0%	14,5%
Geweigerde toegang tot locaties (bv. gerechtsgebouw of gemeenteraad)	17,2%	21,6%	18,8%
Geweigerde toegang tot personen voor face-to-face interview (bv. minister of wetenschapper)	25,7%	24,8%	25,5%
Technische problemen bij online interviews	34,7%	19,4%	29,1%
Ander probleem	2,7%	6,8%	4,3%

Tabel 4: Krijgt u in de huidige situatie te maken met een van de volgende problemen tijdens de nieuwsgaring? (meerdere antwoorden mogelijk) (N=628)

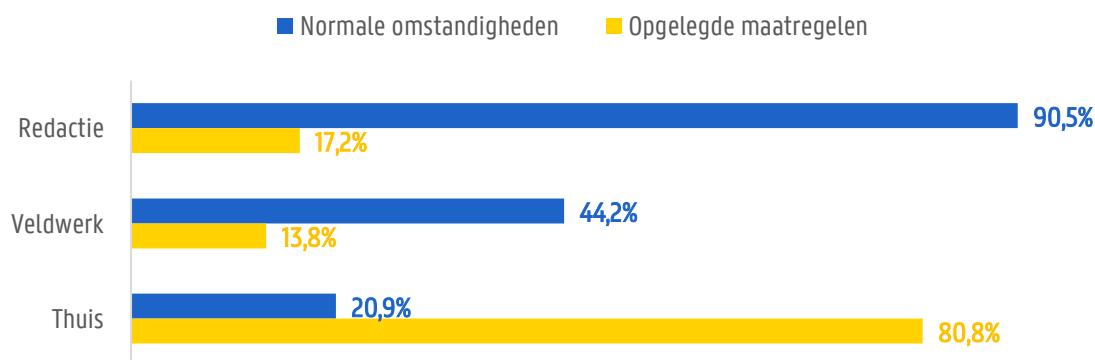
6.5 Werklocatie en uitdagingen

Een van de opgelegde maatregelen in het bestrijden van het coronavirus is dat zoveel mogelijk mensen moeten werken van thuis uit. Telewerken wordt gezien als de norm. Dit brengt ook uitdagingen met zich mee.

Bij journalisten in loondienst vindt de grootste verschuiving plaats, vermits ze in pre-coronatijden grotendeels werkten vanuit de redactieomgeving. Was dit voor de crisis voor 91% het geval, dan is nu dit teruggelopen tot 17%.

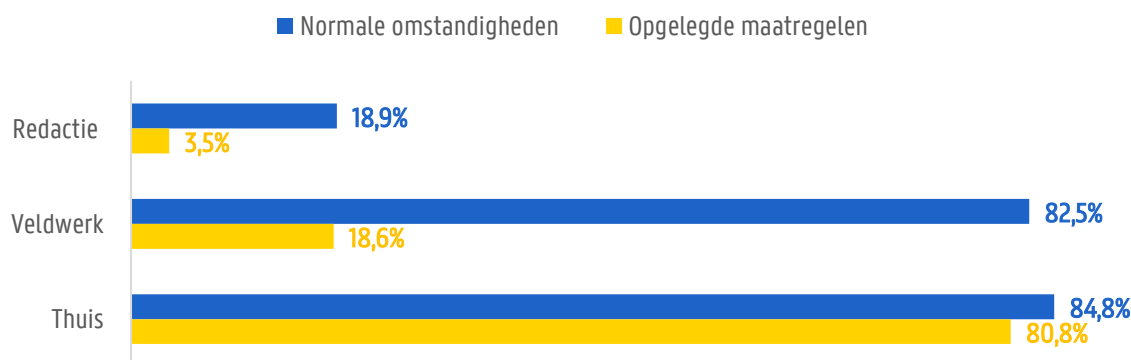
Voor freelancers is de invloed van de coronacrisis vooral te merken aan de sterke reductie van het uitgevoerde veldwerk. Voor de maatregelen voerde meer dan 80% van de freelancers veldwerk uit, maar in deze golf van het surveyonderzoek zakt dit cijfer naar een vierde aandeel, met name naar 19%.

Werklocatie journalisten in loondienst

Figuur 14: Hoe vaak werkt u in normale omstandigheden/ sinds de opgelegde maatregelen door de coronacrisis op volgende locaties, gaande van 'nooit' tot 'altijd'? – Vijfpuntenschaal - % 'regelmatig' of 'altijd' – Filter op journalisten in loondienst (N=401)

Werklocatie freelancers

Figuur 15: Hoe vaak werkt u in normale omstandigheden/ sinds de opgelegde maatregelen door de coronacrisis op volgende locaties, gaande van 'nooit' tot 'altijd' – Vijfpuntenschaal - % 'regelmatig' of 'altijd' – Filter op freelancers (N=222)

Deze nieuwe werkrealiteit in de thuisomgeving zet journalisten voor uitdagingen. De grootste groep gerapporteerde vormen van uitdaging (30%) wordt gevormd door het leren werken met nieuwe digitale platformen en tools. Als we deze cijfers bekijken enkel voor journalisten in loondienst dan loopt dit percentage zelfs op tot 36%.

Daarnaast zijn er problemen die ook de bredere beroepsbevolking ondervindt bij het thuiswerken. De aanwezigheid van inwonende kinderen die niet naar school of naar de opvang kunnen in combinatie met werken, is voor ruim 20% van onze respondenten niet evident. Ook hier zien we dat vooral journalisten in loondienst hiermee worstelen.

Uitdagingen bij telewerken

	Journalisten in loondienst	Freelancers	Totaal
Ik werk nog steeds (voornamelijk) vanuit de redactie of in het veld	20,7%	15,3%	18,6%
Ontbreken van professioneel materiaal om nieuws te kunnen maken (bv. materiaal voor opname, montage, grafisch design...)	14,5%	12,2%	13,5%
Gebrekkige wifitoegang	14,2%	8,1%	11,9%
Leren werken met nieuwe tools en platformen die telewerk mogelijk maken	36,4%	16,2%	29,5%
De combinatie van het werk met de zorg voor mijn inwonende kinderen die niet naar school of naar de opvang kunnen	28,2%	14,4%	23,1%

Tabel 5: Voor welke uitdagingen komt u te staan doordat u nu moet thuis werken? - Meerkeuzevraag - Split op statuut (N=628)

7 MENTAAL WELZIJN EN VEILIGHEID

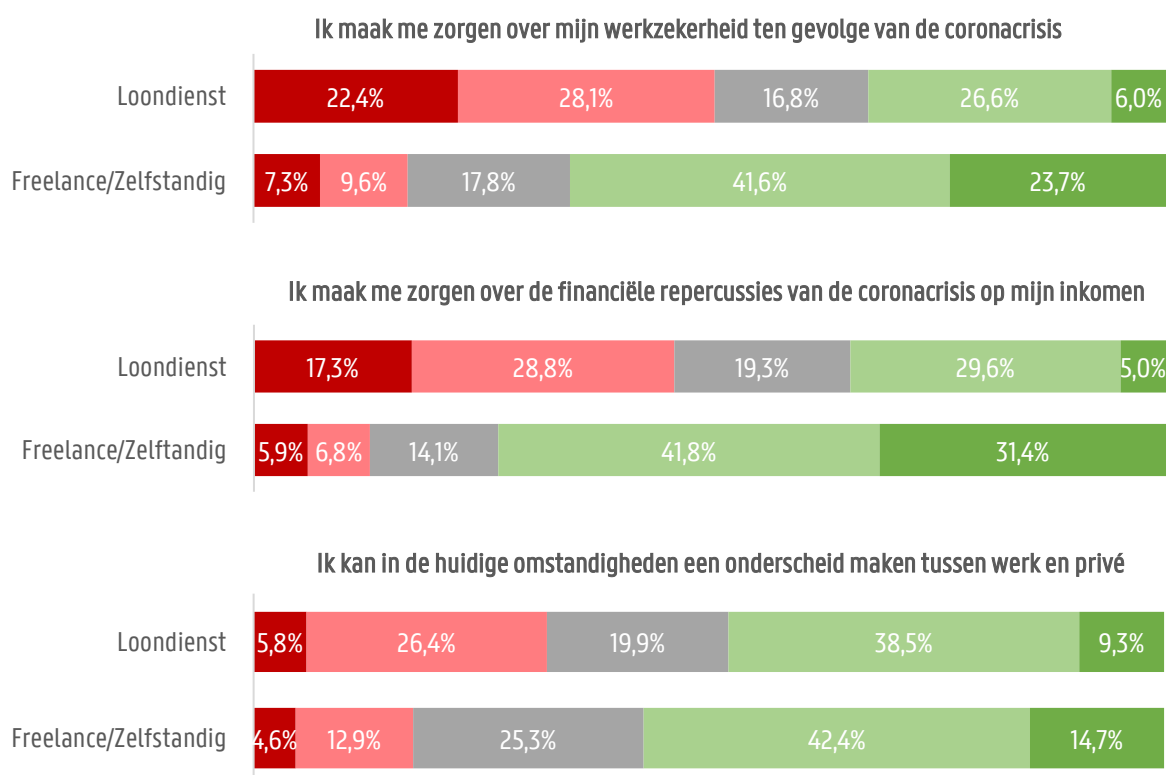
Een vaak onderbelicht thema binnen de beroepssector van journalisten is het mentale welzijn en veiligheid.

Voorals freelancers geven aan dat deze periode hen zwaar valt, wat uiteraard gestaafd wordt door de cijfers van teruglopende opdrachten en sterk dalende financiële inkomsten (zie eerder). Zo maakt 65% zich zorgen over werkzekerheid en maar liefst 73% over de financiële repercussies. Bij de journalisten in loondienst leeft deze bezorgdheid een stuk minder.

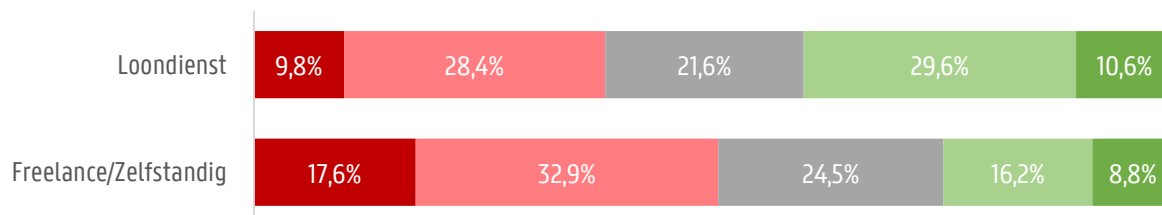
Daarnaast zien we dat 30 à 40% van de journalisten angstig en nerveus worden door de huidige omstandigheden. Ze blijven evenwel goed vertrouwen hebben in het feit dat ze hun beroep op een degelijke manier kunnen blijven uitoefenen, zelfs in zeer onverwachte, ingrijpende en moeilijke omstandigheden.

Opvattingen over de werksituatie sinds de opgelegde maatregelen

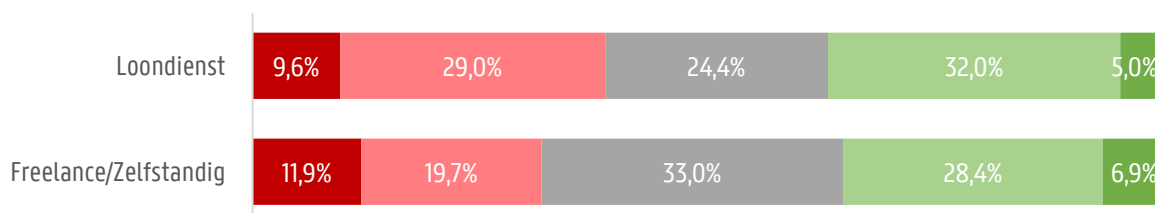
■ Helemaal niet akkoord ■ Niet akkoord ■ Neutraal ■ Akkoord ■ Helemaal akkoord

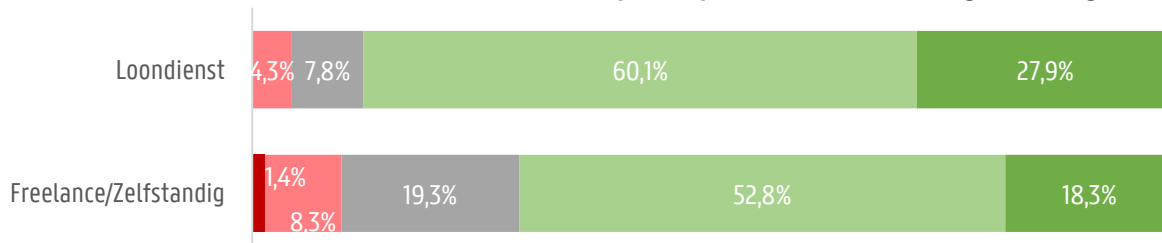
Ik ervaar in de huidige omstandigheden meer moeilijkheden om werk en gezinsleven te combineren

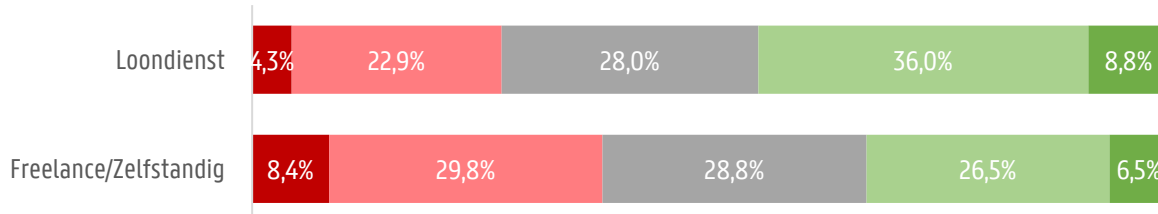
De huidige omstandigheden maken me nerveus, neerslachtig of angstig

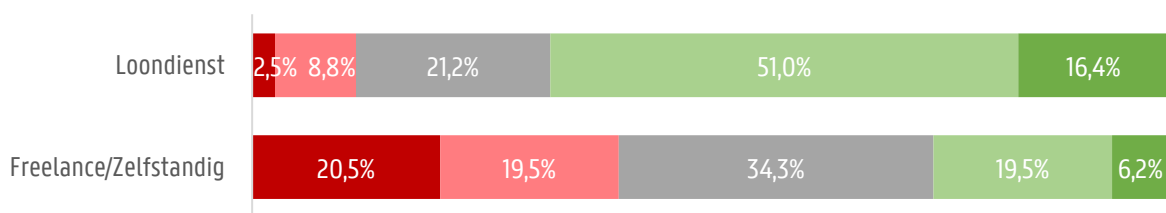
Ik heb voldoende vertrouwen in mezelf om mijn beroep uit te oefenen in de huidige omstandigheden

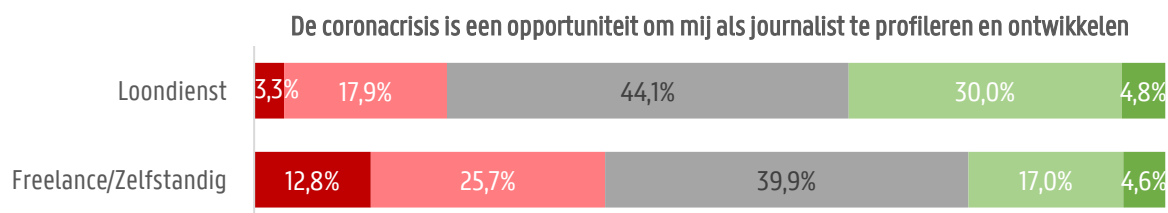

Door de huidige omstandigheden voel ik meer druk dan anders om te presteren

Ik voel me voldoende beschermd door mijn werkgever tijdens de beroepsuitoefening

Figuur 16: Beoordeel volgende stellingen over uw werksituatie sinds de opgelegde maatregelen omwille van de coronacrisis, gaande van 'helemaal niet akkoord' tot 'helemaal akkoord'. (vijfpuntenschaal) – Split op statuut (N=628)

Thuiswerk is in deze periode volledig ingeburgerd. In de tabel stellen we vast dat 70% van de journalisten aangeeft dat ze van hun werkgever de mogelijkheid kregen om van thuis uit te werken. Daarnaast duidt een grote groep aan dat op de redactie maatregelen werden genomen inzake hygiëne en dat er rekening gehouden werd met de regels inzake social distancing. Op sommige plekken werd beschermend materiaal voorzien en werden ontsmettingsprocedures mogelijk gemaakt.

Maatregelen genomen door de werkgever om bescherming te waarborgen

	Totaal
Mogelijkheid tot telewerken	70,1%
Voldoende hygiënische voorzieningen op de redactie (mogelijkheid tot ontsmetten van handen, regelmatig ontsmetten van werkplekken)	45,5%
Social distancing werd mogelijk gemaakt op de redactie	43,3%
Voorzien van beschermend materiaal (zoals mondmaskers)	15,1%
Andere	8,4%

Tabel 6: Welke maatregelen heeft uw werkgever genomen om u te beschermen tijdens het uitoefenen van uw beroep gedurende de coronacrisis? - Meerdere antwoorden mogelijk (N= 628)

BIJLAGEN

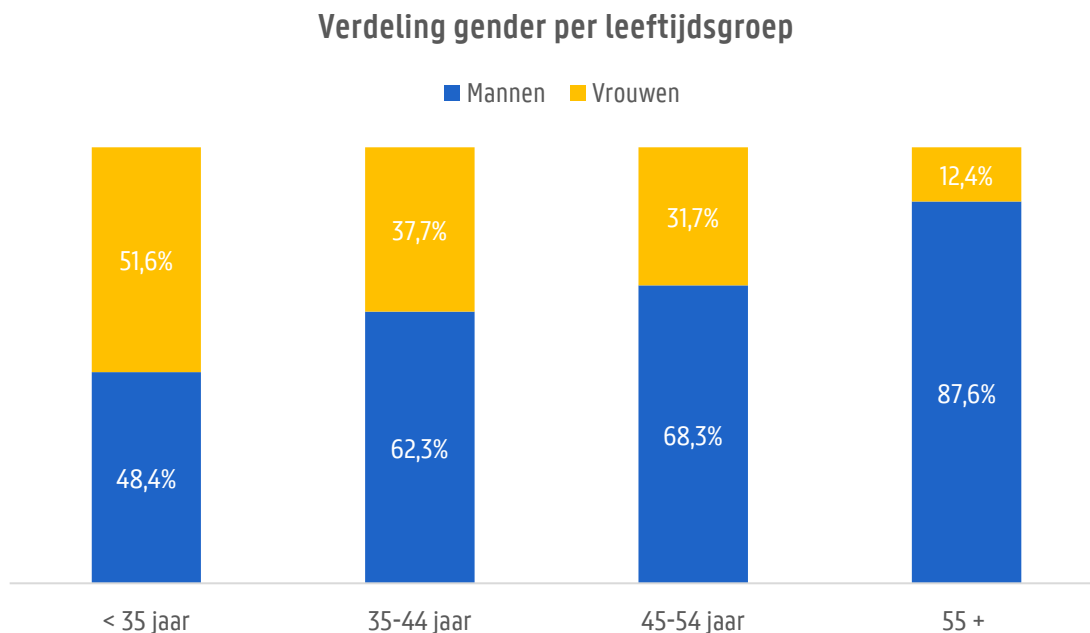
Overzicht bijlagen

Bijlagen	29
<i>Bijlage 1. Socio-demografische gegevens</i>	<i>30</i>
Bijlage 1.1 Verdeling gender per leeftijdsgroep	30
Bijlage 1.2 Ouderschap per geslacht	31
<i>Bijlage 2: Beroepsprofiel</i>	<i>32</i>
Bijlage 2.1 Statuut per geslacht	32
Bijlage 2.2 Functie per statuut	33

Bijlage 1. Socio-demografische gegevens

Bijlage 1.1 Verdeling gender per leeftijdsgroep

Van de 628 respondenten die deelnamen aan deze survey zijn 67% mannen en 33% vrouwen. Als we inzoomen op de genderverdeling per leeftijdscategorie, stellen we vast dat de genderverschillen die we traditioneel waarnemen in journalistenonderzoek ook in deze steekproef waar te nemen zijn. Bij de instroom in het journalistenberoep merken we een evenwichtige genderverdeling.

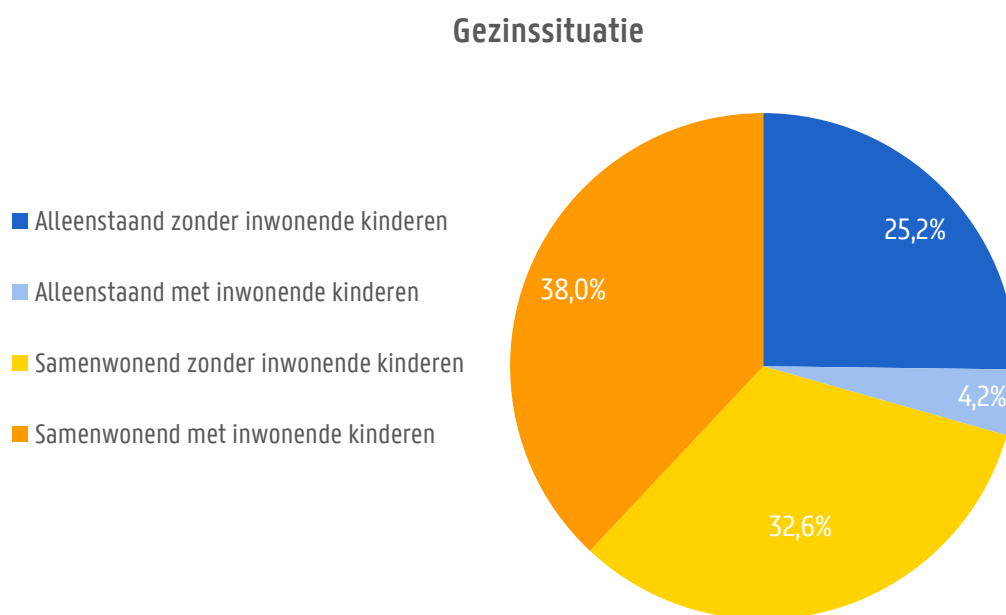

Figuur 17: Verdeling gender per leeftijdsgroep. Split op geslacht.

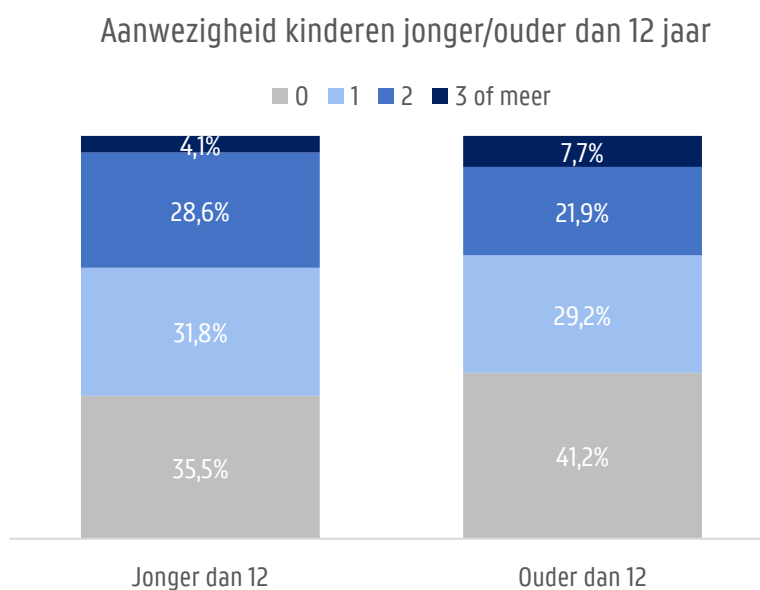
Bijlage 1.2 Ouderschap per geslacht

38% van de respondenten geeft aan samen te wonen en inwonende kinderen te hebben. Dit is meteen de grootste groep. Alleenstaanden met inwonende kinderen komen het minst voor in de steekproef.

Van de respondenten met inwonende kinderen geeft een kleine 65% aan minstens 1 kind te hebben die jonger is dan 12 jaar en stelt 59% minstens 1 kind te hebben die ouder is dan 12 jaar.

Figuur 18: Wat is uw huidige gezinssituatie? (N=628)

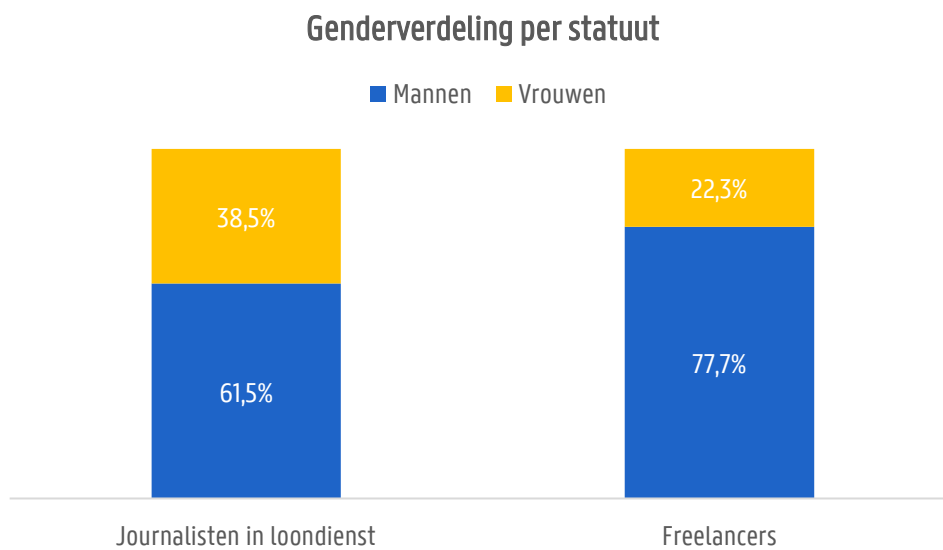

Figuur 19: Hoeveel inwonende kinderen jonger/ouder dan 12 jaar heeft u? - Filter op gezinssituatie met kinderen (N=264)

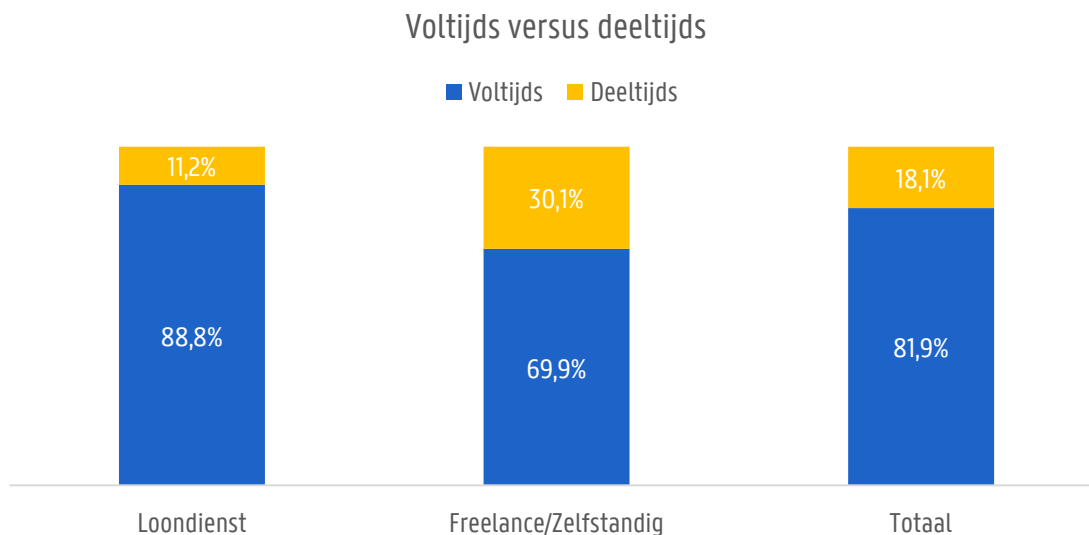
Bijlage 2: Beroepsprofiel

Bijlage 2.1 Statuut per geslacht

Het grootste deel van de respondenten zijn journalisten in loondienst (64%), waar men voornamelijk gewend is om voltijds te werken. De andere 35% zijn freelancers, waarvan een 70% ook aangeeft voltijds aan het werk te zijn als journalist. We zien dat de antwoorden mooi verdeeld zijn tussen freelancers en journalisten in loondienst.

Figuur 20: Verdeling statuut per geslacht. Split op statuut (N=628)

Figuur 21: Werkt u voltijds of deeltijds als journalist? (al dan niet voor verschillende werkgevers) - Split per statuut (N=628)

Bijlage 2.2 Functie per statuut

Het grootste deel van onze respondenten (58,3%) zijn journalisten, reporters en redacteurs, bij de freelancers is dat 63%. We merken op dat de hoge functies, zoals hoofdredacteur, eindredacteur en chefs voornamelijk door journalisten in loondienst worden bekleed. Freelancers zijn eerder terug te vinden in het meer technische gedeelte van de journalistiek, we denken hierbij aan fotografen en cameramannen-en vrouwen.

	Journalisten in loondienst	Freelancers/ Zelfstandigen
Journalist/reporter/redacteur (incl. stagiair)	55,6%	63,1%
Rubriekschef/redactiechef/eindredacteur-coördinator	17,2%	0,9%
Eindredacteur-tekstreviseur	8,2%	2,3%
Hoofdredacteur/adjunct-hoofdredacteur	6,5%	3,6%
Fotograaf	0,5%	13,1%
Cameraman/cameravrouw	4,2%	6,3%
Correspondent	0,0%	6,8%
Regisseur	0,5%	0,5%
Technicus	0,5%	0,5%
Vormgever	0,5%	0,0%
Andere	6,2%	3,2%

Tabel 7: Verdeling functie per beroepsstatuut – Split op statuut